

## I. EGOERAREN GAINEKO DIAGNOSIA

### A) LAN ISTRIPUAK EAEn

Osalanek argitaratu dituen datu ofizialen arabera, 2008an 49.046 lan-istripu jazo ziren. 2007ko datuekin alderaturik, lan-istripuak, guztira, %0,55 ugaritu dira urtebetean, eta istripu hilgarriak, berriz, %10,71.

Hala ere, Osalanek lan-istripuei zein gaixotasun profesionalei buruz eskainitako datuek ez dute egoeraren gaineko egiazko irakurketa fidagarria egiteko aukerarik ematen. Eusko Jaurlaritzak argudiatzen duenez, Osalan Institutuaren informazio-iturriek eta aplikazio informatikoei "nolabaiteko distortsioa eta bateraezintasuna sortu dituzte 2007ko eta 2008ko urtealdien artean". Zabaldutako datu ofizialen eta benetan gertatu diren istripu eta gaixotasunen kopuruen arteko jauzia agerikoa da.

Beraz, jazotako istripu eta gaixotasunetako hainbat ez dira islatu estatistika ofizialetan.

Eusko Jaurlaritzak eta Osalanek manipulaturik datuak zabaldu dituzte, euren interesak babestearren: emandako informazioaren kalitate eskasa eta datuoi buruz egin duten irakurketa esandakoaren froga argia dira. Hona hemen: oraingoan, 2007ko datuak ez zeudela ondo diote; urte batetik bestera, informazioa agertzeko irizpide ezberdinak erabiltzen dituzte; aldi baterako kontratua duten langileek nozitutako ezbeharren indizeak ezkutatu egiten dituzte; lanerako bidean nahiz itzuleran jazotako istripuak ("in itinere" deritzenak) lan-ezbeharren kopuruetatik kanpo uzten dituzte (legez lan-istripuztat hartu behar diren arren)... Datuetan egindako aldaketa horien xedea lan-istripuen kopurua urtez urte urrituz doalako irudia ematea da, gezurra bada ere. Alegia, informazioa faltsutzeko asmoz egiten dira aldaketa horiek.

Lan-istripuen kontrako borroka arrakastatsua dela sinestarazi nahi digute. Baina, ELAk zenbatu zuenez, 2008an 103 langile hil ziren lan-istripuz HEHn (88 EAEn eta 15 Nafarroan). Joera aurreko urteetako bera da; ez da inongo jaitsierarik izan. Berez, Osalanen memorian bildutako datuek ere erakusten digute iaz laneko ezbehar-tasa ez zela batere jaitsi, eta, aitzitik, igoera txikia izan zuela. Zehazki, 2008an, 1.000 langiletik 56,78 egon ziren bajaran lan-istripuen ondorioz, 2007an egoera hori nozitu zuten langileak 56,46 izanik.

Datuek islatzen duten uneko egoera zehatza gorabehera, lan-istripuek egiturazko osagaiak dituzte. Horixe berresten du Osalanen 2008ko Memoriak, lan istripu larria edo hilgarria nozitzen duten pertsonen ezaugarriei buruzko azterketa zehatzagoa egitea ahalbidetzen duelarik. Lan-istripuak eragiten dituzten zioak bistakoak dira:

- Behin-behinekotasunak istripuak gertarazten ditu: istripu larriak eta hilgarriak hiru bider maizago jazotzen dira aldi baterako kontratua duten langileen artean, kontratu mugagabea dutenen artean baino. Lan-istripu traumatikoak ere ugariagoak izan dira aldi baterako kontratuak dituzten langileen artean.
- Eraikuntzan eta lehen sektorean istripu gehiago izaten dira: lanean istripu larria edo hilgarria nozitzeko arriskua 6 aldiz handiagoa da lehen sektorean, zerbitzuen sektorean baino; eta eraikuntzan eta industrian ere, hurrenez hurren, 3 eta 1,6 bider handiagoa, zerbitzuetan baino. Istripu larri edo hilgarri traumatikoei dagokienez, arriskurik handiena eraikuntza-sektorean ageri da.
- Zenbat eta esperientzia txikiagoa, orduan eta arrisku handiagoa: istripuen %40tik gora lanean urtebete baino gutxiago zeramaten langileei gertatu zitzaizkien.
- Etorkinek lan-istripu gehiago izaten dituzte: istripu larri eta hilgarrien %10ek langile etorkinak izan zituzten tamalezko protagonista, langile-alor horrek enpleguan duen pisua, aldiz, askoz urriagoa den arren.
- Eraikuntza-sektorean, istripuei aurrea hartzeko xedatutako neurriak ez betetzea da arau orokorra: ikuskatutako 2.221 obretan, altueratik amiltzeko eta zanga, putzu, ezponda eta antzekoetan erortzeko arriskuarekin loturiko 3.418 “akats” hauteman dira. Egoera oso larria da, eta urtez urte errepikatzen da.

## B) GAIXOTASUN PROFESIONALAK

Puntu honetan, utzikeria erabatekoa da. Datu ofizialek ez dute benetako egoera islatzen. Izan ere, datuon arabera, 2008an, 2.666 Gaixotasun Profesional (GP) jakinarazi ziren; 2007an, 1890, eta 2006an, 3.321. Nola liteke? Argi dago: GPek, oraindik ere, ezkutuan jarraitzen dute, eta eskaintzen diren datuetan, zalantza barik, jazotzen direnak baino gutxiago islatzen dira.

Azken bi urteetako datuak (2007koak eta 2008koak) aztertzean, arreta ematen du GP hilgarri bat ere ez agertzea: hau da, 0 GP hilgarri zenbatu dute, nahiz eta

2008an GPeK hildako bat baino gehiago utzi duten, prentsan ere argitaratu zenez.

Dauden datu urriek adierazten dutenez, industria (metalurgia, zehazki) da gaixotasun profesionalen eragin handiena agertzen duen sektorea; batez ere 45 urtetik gorako langileek izaten dituzte horrelako gaixotasunak, eta hezur eta muskuluetako gaixotasunak dira sarrien jazotzen direnak.

Europar eta munduan, gaixotasun profesionalen gehikuntza eta larritasun asaldagarriek ez dute ezbairik sortzen, horien ondorioak lan-istripuenak baino larriagoak direla onartzeraino ere. Hemen, ordea, antza denez, administrazioak ez daude batere kezkaturik gai horrekin.

Egoera erabat kolokakoa da. Tamalez, gaixotutako langileak berak edo, kasurik txarrenetan, senitartekoek borrokatzen dutenean bakarrik lortu izan da, bide latza egin ondoren, epaitegian kontingentzia profesionala aintzatestea.

## **II – OSALANen JARDUNARI BURUZKO BALORAZIOA**

Aurtengo martxoaren 25ean, Osalanen Kontseilu Nagusiak 2008ko Memoria eta 2009rako Kudeaketa Plana aurkezteko eta onartzeko bilkura egin zuen. ELAk ezezko botoa eman zien biei.

Aipatutako bi dokumentuok aztertuta, honako ondorioztapen hauek egiten ditu ELAk:

### **A) EMATEN DEN LANBIDE-PRESTAKUNTZA EZ DA NAHIKOA**

Azpimarratu beharreko zenbait alderdi:

- Prebentzio-arloko ordezkariak legeriaren gaineko prestakuntza hartzen dute, baina prestakuntza teknikoa, askotan, hainbat urte geroago ematen zaie. Osalanen atzerapenak ohikoak eta etsigarriak bihurtu dira.
- Eraikuntzako langileek Ikasgela Iraunkorrean hartzen duten berariazko prestakuntza porrot hutsa da. Trebatutako langileen kopuruan ez da gehikuntza esanguratsurik egon, 2008ko mailak 2006koen antzekoak dira eta.
- Enpresaburuen eta erdi-mailako kargudunen prestakuntza lehenesten da eta, lortutako emaitzei buruz, ez da inongo datu objektiborik azaltzen.

## **B) IKUSKARITZA ESKASA**

Ikuskaritza eta kontrola urriak eta kalitate eskasekoak dira. Hainbat teknikari gaitu badira ere, ikuskapenak ez dira nabarmenki areagotu. Are gehiago, atal batzuetan, hala nola lehen sektoreko eta zerbitzuetako azpikontratetan eta ETEetan egindako ikuskapenean, jaitsiera egon da (2008an, 3.826 azpikontrata ikuskatu ziren, eta 2007an, aldiz, 4.380); beste zenbait ataletan, berriz, hasieran zehaztutako helburua ez da bete.

Iaz bezala --datu horien gainean egin genuen irakurketa kritikoaren ondorioz, guk uste-- ikuskapen horien emaitza ez da ezagutarazi. Hots, ez da urratze-aktei eta ezarritako isunen zenbatekoari buruzko daturik ageri. Gogoan izan behar dugu aurreko urteetan hautemandako urratzeek eta jarritako isunek ikuskaritza-maila baxu-baxua uzten zutela agerian.

## **C) NABARMENDU BEHARREKO BESTE ALDERDI BATZUK:**

Kudeaketa Planeko beste jarduera-esparru batzuetan 2008an zehar lortu diren emaitzak hutsalak edo ñimiñoak izan dira. Hona hemen zenbait adibide

- Gizartea arazoaz jabearazteko eta sentikortzeko lana
  - ETEei informazioa helarazteko gutunak.
  - Triptiko baten zirriborroa, urte osoan.
- Konpromiso instituzionala
  - Administrazioarako bertarako ikuskaritza jarri da abian; une honetan, ez du inolako eraginkortasunik.
  - 2008an zehar lan-istripu ugariren agertoki izan diren eta hildakoak ere utzi dituzten bi herrilan handitan, alegia Euskal Y-an eta Super Sur, deritzon garatutako aholkularitza- eta ikuskaritza-lanak
- Informazioa eta Sistemak
  - Oraindik sortzeke dagoen behatokia.
  - Inolako proposamenik, ondoriorik edo neurririk ekarri ez duten ikerketak.

- 2007an bukatuta egon behar zuten arren, inprenta-arazoengatik eta baliabide-faltagatik oraindik argitaratu ez diren azterlanak.
- Lan Osasuna
- Datuen informazio-sistema: “abioa atzeratu egin da”.
  - Amianto: ikerketa gutxiago egin dira.
  - GPak: GP gutxiago sailkatu dira, eta are gutxiago ikertu dira.
  - Osasun eta lan arloen arteko koordinazioa oso txarra izan da, gaixotasun profesionalen inguruko susmoen berri emateari begira.
- Kontseilu Nagusiaren ebazpenen ondorioz organoek eta batzordeek egindako bilerak.
- Plan Estrategikoaren jarraipena egiteko sortutako lantaldeek hutsaldu eta hondatu egin dituzte Batzordeak. 2008an, Batzordeok, gehienez ere, behin baino ez dute egin bilera.

Beraz, 2008an, ezer gutxi egin ez ezik, egindakoa aurreko urteetakoaren jarraipen hutsa izan da, nahiz eta istripuei buruzko datuak zinez txarrak izan. Horrela, agerian geratzen dira bai benetako asmoak, bai gauzak hobetzeko borondate hutsala.

## D) 2007-2010ERA KO PLAN ESTRATEGIKOA ETA 2009KO KUDEAKETA PLANA

2007-2010erako Plan Estrategikoaren atala den 2009ko Kudeaketa Planak ez du inolako aurrerapausorik planteatzen.

2009rako Planak iazko planeko neurriak kopia besterik ez du egiten. Bertan, iazko urtealdirako baino ekintza gutxiago aurreikusten dira (68, zehazki, iazko 72en aldean), eta horietatik 7 bakarrik dira berriak. Gainerakoak, 2008koen berdin-berdinak dira, beraien arrakasta edo porrota aintzat hartu gabe.

Kasu honetan ere, Planaren inguruan, eta batez ere proposatutako neurri berrietako batzuei buruz, eskaintzen den informazio urriak ez digu aukerarik ematen neurrien helmenaren berri izateko. Horra hor, esaterako, Osalanek eta Eraikuntzako Lan Fundazioak, eraikuntzako txartel profesionalaren lorpenari

buruz, 2009an, legegintzaldiaren amaieran, sinatu duten hitzarmena. Horren gainean, ezertxo ere ez dakigu, ez baitute ez kontsultarik egin, ez informaziorik eman. Huts-egite larria hori ere, gure iritziz.

Planean proposatutako neurrien xedea ez da lan-istripuak eta gaixotasun profesionalak gertarazten dituzten zioei aurre egitea. Aurtengoa ere plan txiroa, benazko helbururik gabekoa, eskasa eta kontinuista da; aurrekoak bezala, ezer ez lortzeko taxutua, alegia.

Politika-aldaketa behar dugu, premia, gainera. Baina gaur egungo planak eta baliabideak (diru- zein langile-zuzkidurak) ikusita, argi dago administrazioek hautatu duten norabidea ez dela hori.

### III – ONDORIOZTAPENAK

1. Lan-istripuen arazoa asaldagarria da. Hala eta guztiz ere, EAEko administrazioek ez dute egoera hobetzeko eta ezbeharrak zein gaixotasun profesionalak eragiten dituzten benetako zioei aurre egiteko ez neurririk hartzen, ez ekintzarik burutzen. Ez dute ezertxo ere egiten, ez lanaren ezegonkortasunari, ez kontratazio iruzurrari, ez azpikontratazioari dagokienez.

2 Eusko Jaurlaritzari kezka handiagoa sortzen dio ugazaben interesak eta mozkinak babesteak, euskal langileen segurtasun- eta osasun-arazoak zuzentzeak baino.

Jaurlaritzaren apustu politikoa argia da: ugazaberiaren aurka ez jartzea, gauza guztietan berarekin ados egotea, eta lan-merkatuaren kolokako egoerari entzungor egitea.

Finean, Eusko Jaurlaritzak ez du inongo lidergorik eremu honetan, ugazaberia zigorgabe eta patxadan uztea erabaki baitu, legea betetzera derrigortzeko inongo asmorik gabe.

3. Eusko Jaurlaritzak lan-istripuei buruz mintzatzeko eratutako mahaian parte ez hartzea erabaki du ELAk. Jaurlaritzak, bere erantzukizun politikotik itzuri nahiz –erantzukizun handia badu ere—, “akordio globala” exijitu eta guztien inplikazioa” (sindikatuena, enpresariena eta Administrazioarena) eskatu du, jendarteratzeko argazki aproposa lortzearren. ELAren iritziz, legeria betetzea enpresen ardura da, zalantzarik gabe, eta legeak betearaztea, administrazioarena. Egoera zuzentzeko borondaterik ez badago, sobera daude hitzarmenak eta gizarte-elkarriketak.

4. ELAk langileen segurtasunarekin eta osasunarekin jolasean ez ibiltzeko exijitzen du. Halaber, segurtasunari eta osasunari buruzko politikak errotik aldatu beharra aldarrikatzen du.

Langileriak prebentzio, segurtasun eta osasun handiagoak behar ditu. Eta horixe aldarrikatuko dugu apirilaren 27an eta 28an Iruñean eta Bilbon, ondoz ondo. Argi dago langileok antolatu, aldarrikatu eta borrokatu egin behar dugula, enpresaz enpresa, lanpostuz lanpostu, eta negoziazio-mahai guztietan. Horixe da gauzak aldatzera eraman gaitzakeen bide bakarra.

Bilbon, 2009ko apirilaren 20an